

לפרשת יתרו – תשע"ב

יתרו כהקדמה למתן תורה

יהושע (ג'יי) ניוסטדטר

רבים ממפרשי התורה נדרשו לשאלה למה הסיפור של יתרו והקמת מערכת המשפט מופיע כהקדמה לסיפור מעמד הר סיני. השאלה היא אקוטית ביותר עבור אלה (ר' חייא וסיעתו) שסוברים ש"יתרו לאחר מתן תורה היה", והתורה הקדימה את הסיפור באופן מלאכותי מסיבות ספרותיות/פדגוגיות, ולא מסיבות היסטוריות.

תשובות רבות ניתנו לשאלה זו, מתקופת הראשונים ועד ימינו, וברצוני להציע תשובה נוספת. סיפור יתרו יכול להאיר תופעה מעניינת בה נתקלנו בפרשת בשלח. בשני מקרים בפרשת בשלח, נדמה שמשה רבנו מסתיר מבני ישראל אינפורמציה שהוא מקבל בנבואה, ומוסר לעם רק הוראות פרקטיות, וגם אלה רק במידה הנדרשת באופן מיידי.

המקרה הראשון בו משה לא מגלה את נבואתו לבני ישראל קשור לקריאת ים סוף. כשבני ישראל יצאו ממצרים, הקב"ה גילה למשה את התוכנית של קריאת ים סוף. "ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר. ו[ח]זקתי את לב פרעה ורדף אחריהם וא[י]כבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ד". כלומר, משה הוא שותף למחשבה האלוקית שהפנייה של בני ישראל דרך המדבר וים סוף מהווה מארב לפרעה, שאמור לרדוף אחרי בני ישראל.

אך כאשר התוכנית מתבצעת בדיוק כמתוכנן, בני ישראל מופתעים מכך שפרעה רודף אחריהם. "וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ד'." הפירוש המסתבר ביותר להפתעתם של בני ישראל הוא שמשה בחר לא לגלות להם את התוכנית.

גם בפשרת המן, נראה שמשה לא מגלה לבני ישראל את כל מה שידוע לו על פי הנבואה. "ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה ויאמר אלהם הוא אשר דבר ד' שבתון שבת קדש לד' מחר." כלומר, הנשיאים מופתעים מזה שהעם לקט לחם משנה, ובאים אל משה לדווח על תקלה במערכת. רק אז משה מגלה להם שאין זו תקלה, אלא חלק מהתוכנית האלוקית שנמסרה לו מראש.

בנוסף, ביום ששי משה מוסר לבני ישראל רק את ההוראות הנוגעות לאותו יום. "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל העדף הניחו לכם למשמרת עד הבקר". את ההוראות לגבי יום השבת אין משה מוסר ביום ששי, אלא רק בשבת בבוקר. "ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לד' היום לא תמצאהו בשדה" ההבדל בין גישתו זו של משה לבין גישתו של יתרו ניכר מאד. משה בדעה שמסירת התורה לעם ישראל צריכה להיות במענה לשאלות מעשיות. "כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלהים ואת תורתיו".

יתרו, לעומת זאת, מיעץ למשה שעליו ללמד את העם את העקרונות והערכים של התורה, כך שיוכלו לברר לעצמם מהו רצון ד' בכל מקרה ומקרה. "והזהרתה אתה את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון." רק במקרים הקשים, יש צורך להביא את השאלה למשה.

תובנה זאת, שהתורה אינה רק אוסף של הוראות ספציפיות, אלא גם דרך ללכת בה, צריכה להתברר שלפני שניתן למסור את התורה לעם המיועד להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש.